
POLITICA IMPERIULUI RUS DE ACORDARE A PRIVILEGIILOR COLONIȘTILOR BULGARI DIN BASARABIA ÎN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIX-LEA

Ivan Duminica

Actualmente studierea stării minorităților naționale în contextul politicilor imperiale devine o tematică importantă în procesul cercetărilor efectuate în teritoriile care au fost provincii și se aflau la periferiile marilor imperii. Cu ajutorul acestor studii putem evidenția metode prin care s-a impus țarismul în provincie, în cazul nostru în Basarabia, pentru a delimita următoarele aspecte:

- premisele stabilirii, în prima jumătate a sec. XIX, în Basarabia, a bulgarilor bejenari de peste Dunăre;
- privilegiile de care se bucurau bulgarii basarabeni;
- motivele care au determinat privilegierea anume a bulgarilor basarabeni.

Este cunoscut faptul că, politica de colonizare a Rusiei țariste a fost legată de anumite interese care erau clar evidențiate. Față de imigranții străini aceasta se exprima, în primul rând, prin necesitatea de a popula teritoriile nou-cucerite. În al doilea rând, pe seama lor trebuia să fie constituită baza socială, loială imperiului, și în al treilea rând, prin aceste acțiuni, Rusia a vrut să-și întărească pozițiile pe arena internațională și mai ales în Balcani.

Aceste planuri au determinat încă de la început calificarea imigranților transdanubieni drept o categorie deosebită a agricultorilor. Cu toate acestea, statutul lor social-juridic a fost fixat abia în anul 1819.

După războiul ruso-turc din anii 1806-1812, pe data de 16/28 mai 1812, între Imperiul Rus și cel Otoman a fost semnată Pacea de la București (Внешняя политика 1962, 406-417). Drept urmare, Imperiul Rus anexează pământurile de la est de Prut ale Țării Moldovei, numite ulterior, în 1813, Basarabia.

Conform prevederilor Păcii de la București, timp de 18 luni, populația care a trăit pe ambele maluri ale Prutului avea dreptul să se transfere liber acolo unde dorea (История 1957, 18-19). Drept

urmare, guvernatorul civil al Basarabiei, Scarlat Sturza, îl atenționa, la 14 octombrie 1812, pe amiralul P.V. Ciceagov că, pe malul stâng al Prutului trăiesc 2.700 de familii transdanubiene, care lesne se pot întoarce peste Dunăre¹. De aceea, el propunea ca acestea să fie scutite de impozite². Propunerea lui a fost acceptată, mai mult, s-a decis să li se acorde ajutor financiar în sumă de 30.096 lei³. La rândul lor, autoritățile țariste, prin ofițerii lor în Principatele Române, duceau o propagandă intensă pentru a stimula imigrarea în Basarabia a bulgarilor stabiliți acolo. Un exemplu în acest sens este și cazul celor 3.000 de familii de bulgari de pe teritoriul județului Călărași, din Țara Românească, cărora locotenentul major D. Vatikioti le-a promis că vor beneficia de privilegii dacă se vor muta cu traiul pe malul stâng al Prutului (История 1957, 70). Promisiunile ofițerilor și încrederea în „frații slavi” au dus la strămutarea masivă a bulgarilor în Basarabia.

Înțelegând că Basarabia are o poziție geografică favorabilă din punct de vedere strategic, Guvernul a inițiat o amplă acțiune de colonizare. În primul rând, a fost colonizată zona de sud a Basarabiei⁴, părăsită de tătarii nogai în timpul războiului ruso-turc din 1806-1812, ce s-au retras la sud de Dunăre, în Dobrogea. Ca să atragă aici populație străină, la 2 august 1812, conform „Regulamentului privind instituirea administrației provizorii în Basarabia”, regiunea a obținut statut de autonomie (Cornea 2003, 72), ceea ce presupunea și anumite înlesniri deosebite în cadrul administrării provinciei. Conținutul primului punct al acestei instrucțiuni oglindea sarcina de bază a politicii noi administrații: „Basarabia trebuie să devină model pentru popoarele vecine,

¹ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 10, ff. 23v-24.

² În 1811, bulgarii au încheiat un contract cu Divanul Moldovei, pe un termen de 3 ani, în sumă de 12 lei de fiecare familie (Poștarencu 2006, 193-194).

³ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 80, f. 376v.

⁴ Bugeacul – partea sudică a Basarabiei care includea ținuturile Bender, Akkerman și Ismail (vezi mai detaliat în: Chirtoagă 1999a, 163-165; Chirtoagă 1999b; Chirtoagă 2003, 1-6).

Fig. 1. Familia unui colonist bulgar din Basarabia.
Secolul al XIX-lea.

consolidând, astfel, poziția Rusiei în Balcani”. În acest context, se recomandă analizarea în detaliu a situației existente și, pornind de la rezultatele acestei analize, organizarea și elaborarea reglementărilor în toate domeniile vieții provinciei, în scopul atragerii atenției străinilor (Poștarencu 1998, 67). Conform documentului oficial, la 23 iulie 1812, Rusia a acordat cetățenie rusă oricărui locuitor care se afla în Basarabia, fie că era de acolo, fie că între timp venise să se stabilească acolo, cu condiția de a depune jurământul de credință față de țară. Articolul XXII al documentului respectiv prevedea: „Toți locuitorii provinciei, precum și cei ce vor veni să se stabilească acolo ulterior, sunt scutiți pe timp de trei ani de plata impozitului general și cel agricol către stat” (Crihan 1991, 115). Iar articolul XXIII completa: „Toți locuitorii provinciei, precum și cei ce ar veni să se stabilească acolo de acum înainte, sunt scutiți de serviciul militar” (Crihan 1991, 115; Arbore 1898, 488).

Dorința de a-i atrage pe imigranții transdanubieni în Basarabia se confirmă prin spusele secretarului de stat al Ministerului Afacerilor Externe al Rusiei, contele I.A. Kapodistria, care era un simpatizant al popoarelor balcanice în bătălia lor împotriva jugului otoman. El menționa că „Basarabia, după voia împăratului, trebuie să devină în ochii locuitorilor țărilor vecine un loc al odihnei și bunăstării” (Kacco 1913, 216). La rândul său, Lev Casso sublinia că, interesul extern al Rusiei a fost cauza de bază a introducerii autonomiei în Basa-

rabia. Prin instituirea unei administrații deosebite aici, se urmărea ridicarea nivelului bunăstării populației locale și atragerea celor care nu mai puteau suporta viața grea în cadrul Imperiului Otoman (Casso 1923, 9; Kacco 1913, 225).

În acest context, nu trebuie de negat și faptul că, în cadrul administrației ruse au existat voci care pledau pentru caracterul pur național al Basarabiei – locuit de populația băștinașă, și transferarea bulgarilor în Novorosia. Astfel, funcționarul V.I. Krasno-Milașevici, văzând că părerea sa nu este acceptată de autoritățile de la Petersburg, a propus ca bulgarii să locuiască în Basarabia numai „acolo unde anterior se aflaseră localitățile tătarilor bugeceni, anume dincolo de Valul Traian de Sus, pe râul Ialpug, pe cursul superior al râului Cogâlnic... Ei trebuie să fie plasați în localități separate, unde nu sunt moldoveni ori valahi...” (История 1957, 52-56). Propunerea lui V.I. Krasno-Milașevici a fost respinsă, deoarece administrația țaristă avea alte scopuri, pe care le vom enumera mai jos. Mai mult, guvernul rus a indicat guvernatorului S. Sturza să-i direcționeze pe toți bulgarii care caută o patrie nouă în Bugeac (Записки 1868, 111).

Aici trebuie de adăugat că, la 3 iulie 1815, noul guvernator al Basarabiei, A.N. Bahmetev, a trimis un raport⁵ împăratului rus Alexandru I, în care i-a cerut țarului să aloce pentru bulgarii care trăiesc pe pământurile nobilimii basarabene și pentru cei care vor veni din Turcia, pământurile statului din sudul Basarabiei și ca ei să aibă drepturi egale cu bulgarii din Novorosia⁶. Guvernatorul Basarabiei mai cerea ca pentru imigranți să fie create locuri de trai și ca ei să fie scutiți de impozite pe o perioadă de 6 ani. Aceasta, în opinia lui, ar fi contribuit la sporirea bunăstării nou veniților și ar fi stimulat alți bulgari care se aflau sub jugul otoman, de a veni aici⁷.

Cu toate acestea, trebuie de menționat că, colonizări masive ale sudului Basarabiei cu populație bulgară au avut loc încă în timpul războiului ruso-turc din 1806-1812 (Nistor 1944, 12). Pribegii veneau în Basarabia goniți de asupririle pe care le sufereau din partea otomanilor. După anexarea Basarabiei la Rusia, toate pământurile ce au aparținut raialelor turcești Hotin, Bender, Akkerman,

⁵ I. Meșceriuc considera acest raport drept primul proiect al stabilirii bulgarilor și găgăuzilor în Basarabia (Меморюк 1957, 84).

⁶ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 372, f. 111.

⁷ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 372, f. 112.

precum și stepele din Bugeac au fost declarate proprietate a statului. În acest fond statal au mai fost incluse și terenurile confiscate de la boierii refugiați. Fondul de bază al proprietății funciare statale a fost utilizat pentru strămutarea în Basarabia a țăranilor de stat (legați de pământ) – slavii din guberniile centrale ale Rusiei; a coloniștilor – în primul rând a bulgarilor și găgăuzilor. În perioada 1812-1815, problemele acestora au fost gestionate de către autoritățile militare ruse.

Bulgarii nou-veniți se stabileau pe pământurile nobilimii basarabene care, la rândul său, cerea de la ei impozite pentru folosirea terenurilor agricole. Neavând bani, unii dintre bulgari fugeau în alte regiuni, alții se întorceau înapoi în Imperiul Otoman sau în Principatele Române (Sava 1933, 20).

Văzând că starea lor se agravează, iar autoritățile centrale nu întreprind măsurile necesare pentru a le ușura situația, la sfârșitul lunii august, începutul lui septembrie 1815, bulgarii au ales din rândurile lor 6 reprezentanți și i-au trimis în Tulcin⁸ cu „Petiția imigranților transdanubieni din regiunea Basarabia de la întreaga societate”, scrisă de ei la 8 septembrie și adresată comandantului Armatei a 2-a, L.L. Bennigsen⁹.

În 1816, în raportul său către Alexandru I, oficialul rus A.N. Bahmetev a explicat cauza înaintării petiției astfel: „Negăsind pe pământurile statului apărare și totuși, fiind atașați de solul fertil al Basarabiei, ei au vrut să fie scoși de sub influența funcționarilor de stat”¹⁰.

Totodată, în petiție, bulgarii cereau ca toți imigranții să fie uniți „într-un popor războinic, precum era armata cazacilor de pe Don”. De aici reiese că, coloniștii aspirau la o autonomie similară celei pe care au avut-o cazacii din regiunea râului Don¹¹. Probabil, ei vroiau să fie constituită o organizație militară de frontieră. Mai ales că, potrivit datelor statistice, numărul doritorilor de a face parte din această organizație era de 12.813 persoane de genul masculin, din care 10.756 erau

bulgari, 1.872 – moldoveni și 185 – greci¹². Coloniștii și-au exprimat solicitările în numele propriu și în numele rudelor lor „oprimate de jugul turcesc”, cerând protecția Rusiei¹³.

A doua solicitare era ca administrația țaristă să le aloce pământurile ocupate deja de ei în Bugeac.

Bulgarii mai vroiau ca pe aceste pământuri să se poată stabili cu traiul nu numai acei care au venit în urma războiului ruso-turc din 1806-1812, dar și acei ce s-au stabilit aici mai devreme și care se aflau pe pământurile nobilimii de pe ambele maluri ale Dunării.

Totodată, ei cereau ca viitorul lor curator să fie unul bun „și care ne-ar accepta ca un tată pe copilul său, să aranjeze totul, să aducă pe pământurile noastre fericire și prosperitate”¹⁴.

După întâlnirea cu deputații bulgarilor, L.L. Bennigsen, în raportul său de la 20 septembrie 1815, îi cere împăratului rus să grăbească examinarea „Petiției” coloniștilor bulgari, care, în opinia lui, „iubesc libertatea și munca, sunt obișnuiți cu autoguvernarea”¹⁵. În același timp, el explică de ce Guvernul trebuie să ia în seamă solicitările imigranților. El credea că astfel, rudele bulgarilor rămase în Imperiul Otoman se vor uni cu ei: „pentru că toată Bulgaria îi privește și asta va crește în ei dorința, speranța, fidelitatea și dragostea față de Rusia”¹⁶. Bennigsen se temea că dacă Alexandru I nu va acorda privilegiile bulgarilor, aceștia vor trece pe malul drept al Dunării. Aici putem constata că autoritățile țariste vroiau cu orice preț să-i păstreze pe bulgari în Basarabia. Aceștia, împreună cu concetățenii lor din Balcani, se considerau o forță militară puternică și faptul că ei doreau să formeze o armată înlesnea planurile administrației țariste privind „marșul la Constantinopol”¹⁷.

Oficialii ruși aveau atitudini diferite privind dorința bulgarilor de a crea trupele bulgare căzăcești. Alexandru I și contele I.A. Kapodistria con-

⁸ Oraș din regiunea Vinița.

⁹ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 372, ff. 6-7.

¹⁰ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 372, f. 111.

¹¹ Armata cazacilor de pe Don (Всевоеликое Войско Донское) a fost o organizație militară de frontieră, constituită la începutul secolului al XVI-lea. Era situată pe un teritoriu aparte, care se numea oblastea armatei de pe Don. Cazacii de pe Don au avut anumite privilegii: erau scutiți de dări fiscale, de recrutarea în armata țaristă, aveau dreptul de a se ocupa cu comerțul în regiunea lor, de a folosi pământurile statului fără a plăti dări fiscale (Краснов 2007, 48).

¹² ANRM, F. 17, inv. 1, d. 17, f. 165.

¹³ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 372, f. 7.

¹⁴ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 372, f. 7.

¹⁵ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 372, f. 9.

¹⁶ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 372, f. 9.

¹⁷ Potrivit cercetătorului I. Meșceriuc, autorul raportului este, de fapt, I.N. Inzov, care era atunci șeful statului-major al Armatei a 2-a. Anume la el puteau apela deputații coloniștilor care au venit la Tulcin. Asta deoarece Inzov a avut o atitudine binevoitoare față de bulgari în timpul războiului ruso-turc din 1806-1812, mai ales în 1811, când era comandant al orașului Silistra. Este cunoscut faptul că el a ajutat atunci mulți refugiați să treacă Dunărea (Meșceriuc 1957, 33).

siderau că, trupele bulgare de la hotarele imperiului vor prezenta un pericol, pentru că bulgarii înarmați ar putea „să caute legătură cu confrății lor din Turcia, ceea ce va duce la confruntări cu Constantinopolul și îi va distra de la principala lor ocupație – agricultura”¹⁸. Din cele prezentate mai sus observăm că, curtea de la Petersburg vedea în bulgari în primul rând o forță de muncă pentru lucrarea pământului.

Fiind îngrijorat de faptul că, fugind din Basarabia, bulgarii vor prezenta Imperiul Rus într-o lumină nefavorabilă acestuia în Balcani, la 31 decembrie 1815, ministrul rus de Interne, O.P. Kozadavlev, i-a ordonat guvernatorului I.M. Hartingh să adune informații despre situația coloniștilor stabiliți în Basarabia și să verifice declarațiile făcute de M.I. Kutuzov¹⁹ referitoare la administrarea acestora. Unii dintre cercetători cred că solicitarea acestor informații servește drept un argument nou ce demonstrează ignoranța Sankt Petersburgului față de situația din regiunea Basarabia la acel timp (Cornea 2001, 123).

În scopul studierii stării bulgarilor și stabilirii termenelor aranjării lor finale, la 28 februarie 1816 a fost luată decizia de a crea o Comisie specială. În componența acesteia au intrat reprezentanții Armatei a 2-a, consilierul de curte Alexei Iușnevski (1786-1844)²⁰, ștabs-rotmistrul Dmitri Vatik-

oti (1786-1820)²¹, majorul Miletici și fostul șef al ținuturilor Codru și Greceni, Marcenko, ultimul fiind inclus în comisie deoarece cunoștea limba bulgară²². Președinte al comisiei a fost numit Alexei Iușnevski.

Pe parcursul a patru luni, comisia specială a depistat mai multe nereguli în procesul de administrare a bulgarilor. Astfel, s-a stabilit că neprimind ajutor din partea autorităților țariste, dar cu încrederea că le vor fi acordate beneficiile promise, bulgarii au ocupat pământurile libere din sudul Basarabiei, o parte din care nobilimea autohtonă le considera drept proprietate proprie. Ei s-au plâns că sunt supuși presiunilor pe pământurile statului: ispravnicii locali le cereau bani, a zecea parte din recolta poamei, legumelor și stufului, dar și dări fiscale de la creșterea vitelor și apiculatură²³. Ei trebuiau să adune toate acestea în locurile special indicate de funcționarii țariști²⁴.

În al doilea rând, fiecare familie plătea impozit pe fiecare casă²⁵, în sumă de 14 lei²⁶, iar celibatarii plăteau câte 7 lei pe an²⁷.

Comisia a depistat că funcționarii mințeau precum că impozitele ar fi indicate de Petersburg și îi obligau pe bulgari să adune lemne din pădure pentru construirea caselor destinate coloniștilor germani și sârbi care s-au stabilit aici după anul

¹⁸ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 355, f. 55.

¹⁹ La 26 aprilie 1811, marele comandant rus M.I. Kutuzov a adresat un apel tuturor imigranților transdanubieni din Principatele Române. El promitea beneficii celor care s-au mutat pe malul stâng al Dunării, scutirea de taxe pentru folosirea pământului nobilimii și de obligațiile fiscale și militare pentru o perioadă de câțiva ani. Totodată, el dădea asigurări că fiecare imigrant va fi liber să-și aleagă locul de trai, pe care nimeni nu va avea dreptul să-l atingă. Se planifica crearea „Societății speciale a imigranților”. Administrarea bulgarilor urma să fie asigurată de ofițerii ruși. Kutuzov credea că acordarea privilegiilor va atrage în Rusia și alte popoare balcanice. Drept rezultat, în 1812 în Basarabia au venit 25.000 de bulgari, față de 4.000 câți erau aici în 1809 (ANRM, F. 2, inv. 1, d. 372, ff. 10-11; F. 1, inv. 1, d. 57, f. 329).

²⁰ Unul dintre viitorii decembriști, originar din Galiția. S-a născut la 12 martie 1786, în familia unor boieri polonezi. În 1816, împreună cu D. Vatikioti a condus comisia ce se ocupa de studierea stării coloniștilor bulgari în Basarabia. În perioada 1811-1812, a activat în Principatele Române în calitate de traducător. Din 1819, a ocupat funcția de general-intendent al Armatei a 2-a. În 1823 a devenit membru al Uniunii de Bunăstare. Tot el a fost unul dintre organizatorii și conducătorii Societății de sud a decembriștilor. A fost unul dintre susținătorii instalării în Rusia a formei de guvernământ republicane. După arestare a fost trimis în Siberia. Pentru a-și câștiga existența, Iușnevski a predat la școală. A decedat la 10 ianuarie 1844, în s. Oek, în timp ce asista la înmormântarea decembristului F.F. Vadkovski. A fost înmormântat în satul B. Razvodnaia, gubernia Irkutsk (Базилевич 1930, 76; Казаков 1957, 31-56).

²¹ Născut într-o familie de imigranți. Găgăuzii îl considerau drept reprezentant al lor. În timpul războiului ruso-turc din 1806-1812, a fost comandantul cetei bulgarilor și găgăuzilor, care după încheierea Păcii de la București, s-a mutat în Basarabia. Această ceată a fost creată după modelul miliției, înființată în Rusia în anii 1806-1807 cu scopul de a împiedica invazia lui Napoleon. În iunie 1811, 30 de bulgari originari din Silistra, sub conducerea lui D. Vatikioti, au ajuns pe o insulă situată între Călărași și Silistra. Acolo au atacat o ceată de turci, pe câțiva i-au ucis, iar pe doi i-au luat ca ostatici. Informația pe care comandamentul rus a aflat-o de la ostaticii turci a fost atât de importantă, încât Kutuzov personal a dat fiecărui bulgar câte 2 galbeni, iar comandantul lor a fost înălțat la rangul de locotenent. Bulgarii și-au demonstrat vitejia în luptele de lângă Ruse (22 iunie 1811). Ceata lui D. Vatikioti a fost decorată de M.I. Kutuzov cu un steag pe care erau scrise următoarele cuvinte: „pentru trupele bulgare care sunt fidele și viteze”. În cinstea lui, în 1821 coloniștii au numit un sat al lor nou constituit „Dmitrievka” (Образцы народной 1904, IX; M.I. Кутузов 1952, 444-445; ANRM, F. 2, inv. 1, d. 372, f. 6).

²² ANRM, F. 2, inv. 1, d. 372, ff. 20, 23, 24, 28.

²³ Despre situația grea a coloniștilor bulgari în această perioadă vezi mai detaliat în culegerile de documente, publicate de către cercetătorul V. Tomuleț (Tomuleț 2007; Tomuleț 2008, 59).

²⁴ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 80, f. 1128; F. 2, inv. 1, d. 596, f. 36.

²⁵ Podâmnăia podati.

²⁶ Unitate monetară turcească în anii 20 ai sec. XIX, echivalentul a 20 de copeici de argint.

²⁷ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 355, f. 42.

Lista întocmită de comisia lui Iușnevski în iulie 1816*

Ținuturi	Sate	Case	Familii	Bulgari	Moldoveni	Greci	Autohtoni (starojili)
Tomarovo	34	2554	2772	7279	2738	266	1516
Greceni	27	1216	1288	5754	270	144	288
Bender	15	902	962	4557	153		
Codru	10	302	1170	373			
Hotărniceni	4	231	236	1165			
Orașul Chișinău		144	156	571			
În total	90	5349	5731	20496	3534	360	18041

* Мещеряк 1957, 57.

1814²⁸. Iar în cazul celor care refuzau să adună lemne, familiile lor trebuia să plătească de la 150 până la 900 de lei fiecare. În total, bulgarii erau obligați să plătească 40 de feluri de impozite.

Din banii proprii, coloniștii trebuiau să construiască depozite și magazine pentru proviant, să finanțeze stațiile poștale și să aducă acolo fân și furaje. Funcționarii primeau rubla rusească de la coloniști după un curs de 4 lei, în timp ce cursul oficial de schimb valutar stabilea 5 lei. Aici trebuie de adăugat că, ei cumpărau de la bulgari grâu la prețuri mici, iar dacă cei din urmă nu erau de acord cu prețul, funcționarii ordonau poliției să ia cu forța tot ce doreau, și coloniștii respectivi erau arestați pentru nesupunere²⁹.

Bulgarii nu erau mulțumiți nici de faptul că autoritățile țariste au mutat portul de la Reni la Ismail³⁰. Primul a fost mai aproape de așezările

coloniștilor, care puteau să încarce rapid și direct mărfuri pe bărcile comerciale. Mutarea portului la Ismail însemna, pentru bulgarii care se ocupau cu comerțul, pierderi cauzate de drumurile lungi și rele³¹.

Toate acestea, luate la un loc, i-au determinat pe mulți bulgari din Basarabia să fugă în Principatele Române sau să se reîntoarcă în patrie. Numai în aprilie 1816, din ținutul Tomarovo peste Prut au fugit 40 de familii de bulgari³².

La mijlocul lunii iulie 1816, Comisia a întocmit și lista coloniștilor care urmau să beneficieze de privilegiu și înlesniri.

Din acest tabel putem constata că, imigranții s-au stabilit cu traiul în 90 de sate și un oraș. În rândurile nou-veniților, pe lângă bulgari și găgăuzi se întâlneau greci și moldoveni din Principatul Moldovei. Aceștia și-au construit sate în Bugeac. La rândul lor, autohtonii au cerut că și ei să fie incluși în lista de beneficiari ai viitoarelor privilegii³³.

În urma studierii stării coloniștilor, comisia a prezentat: „Note despre imigranții basarabeni”, în care se arăta că bulgarii sufereau mult din cauza funcționarilor publici și a nobilimii. Comisia cerea administrației țariste să întreprindă măsuri urgente, altfel, „când vor îngheța Prutul și Dunărea, ei vor fugi în Turcia, purtând cu sine nemulțumirea față de guvernarea rusă, cea ce va determina pentru ruși pierderea avantajelor pe care le-ar putea aduce acest popor”³⁴.

În acest context, trebuie de menționat că, numai după numeroase rugăminți din partea coloniști-

²⁸ În 1813, după răscoala sârbilor împotriva otomanilor, voievodul sârb Karagheorghe (poreclit astfel pentru că l-a omorât, în 1787, pe tatăl său care nu a vrut să ridice poporul împotriva jugului otoman), este silit să evadeze din Serbia cu ajutorul agenților diplomați ai Rusiei și al mitropolitului sârb Leonte Lambrovici. Voievodul trece în Austria, de unde se refugiază cu familia și cu Drujina Mare (ostașii fideli) la Hotin. În izvoare din anul 1816 găsim că „sârbii au emigrat încoace din Austria în 1814, cu viteazul conducător Gheorghe Petrovici Ciornâi, în număr de 72 de familii” (ANRM, F. 2, inv. 1, d. 467, f. 973; Липранди 1866, 1393-1491; Думиника 2010a, 53-55; Duminica 2010b, 13).

²⁹ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 355, f. 45.

³⁰ Din 1813, orașul Ismail (la 1 octombrie 1812 a fost redenumit în Tucikov, în onoarea generalului rus Serghei Tucikov (1767-1839), care a fost guvernator al Ismailului în perioada 1830-1836) a primit statut de oraș județean. Deoarece se afla pe Dunăre, avea o așezare strategică mai favorabilă în comparație cu Reni. Din această cauză, autoritățile ruse au mutat portul în Ismail, deschizând, astfel, drumul negustorilor spre Marea Neagră. În 1817, a fost instituit oficial cordonul, conform organizării vamale ruse, care includea oficiile vamale Novoselița, Sculeni, Reni și pichetele vamale Lipcani, Leova, Akkerman și Ismail, care intrau în componența districtelor vamale Sculeni și Ismail (ANRM, F. 5, inv. 1, d. 10, f. 61).

³¹ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 355, f. 49-50.

³² ANRM, F. 2, inv. 1, d. 355, f. 12.

³³ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 355, f. 165.

³⁴ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 355, ff. 49-50.

lor și a Comisiei speciale, administrația centrală din Petersburg a început să se preocupe serios de prosperarea noilor supuși ai imperiului. Drept urmare, sunt numiți curatori care trebuiau să administreze viața imigranților. A fost creat Oficiul din Basarabia pentru stabilirea coloniștilor străini. La 26 iunie 1816, comandantul suprem al Armatei a 2-a, generalul L.L. Bennigsen, a raportat guvernatorului Basarabiei, A.N. Bahmetev, că în funcția de curatori ai bulgarilor au fost desemnați A.P. Iușnevski și D.P. Vatikioti, care trebuiau să-i ocrotească pe bejenarii creștini din Balcani de insulte și hărțuire³⁵. Curatorii primeau un salariu de 1.000 de ruble pe an din suma care se aloca pentru stabilirea bulgarilor în Basarabia. Totodată, ei erau ajutați de 6 aleși din rândurile coloniștilor, care se bucurau de drepturi și aveau responsabilități față de curator. De trei ori pe an, tutorele trebuia să întreprindă vizite oficiale în colonii și să se asigure că „imigranții nu sunt hărțuiți de către funcționari, să ocrotească victimele, să demită aleșii satului (starșinî) care au săvârșit crime în colonii și să raporteze guvernatorului Basarabiei despre aceste crime. Pentru a pretinde de la bulgari impozite, oricare ar fi fost acestea, funcționarii trebuiau, în primul rând, să ceară permisiunea curatorului coloniștilor, care era pentru ultimii și prima instanță de judecată”³⁶. A.P. Iușnevski s-a menținut în această funcție o perioadă scurtă de timp, deoarece la 10 iulie, conform instrucțiunii guvernatorului A.N. Bahmetev, în calitate de curator a rămas doar rotmistru D. Vatikioti, fost șef al milițiilor bulgare, create în timpul războiului ruso-turc din 1806-1812. Bulgarii erau mulțumiți de activitatea acestuia și au cerut autorităților țariste ca el să rămână în funcția de tutore al coloniilor bulgare³⁷. Sub administrația lui D. Vatikioti erau bulgarii din ținuturile Hotărniceni, Codru, Greceni, Tomarovo, Bender și din orașul oblastei Chișinău³⁸. În ajutorul lui a fost trimis funcționarul Malevin³⁹.

În mai 1818, țarul cu anturajul său și însoțit de secretarul de stat I.A. Kapodistria a vizitat gubernia Novorosiei și Basarabia. Această vizită a avut drept scop verificarea situației în Basarabia după anexarea ei și a coloniștilor de aici conform inte-

Fig. 2. Ivan Nikitici Inzov – tutorele principal al coloniștilor străini din sudul Rusiei (portret pictat în atelierul lui G. Dawe, 1840).

reselor administrației țariste în Balcani. Aflând despre vizita lui Alexandru I în Basarabia, bulgarii au trimis către el încă o delegație, pentru a cere privilegii. După întâlnirea acesteia cu țarul, mulți funcționari au fost demisi din funcții. Alte plângeri ale coloniștilor au fost remise ministrului Afacerilor Interne, Osip Kozodavlev (Середонин 1902, 208).

Imediat după întâlnirea cu bulgarii, prin decretul imperial din 22 martie 1818, a fost instituit Comitetul Tutelar privind coloniștii străini din Sudul Rusiei⁴⁰, pus sub autoritatea Ministerului Afacerilor Interne al Rusiei. Comitetului i-au fost subordonate administrațiile coloniștilor străini din guberniile Herson, Taurida, Ekaterinoslav și regiunea Basarabiei sub conducerea lui I.N. Inzov⁴¹. Acesta a fost ales pentru că bulgarii îl cunoșteau, îl stimau și îl iubeau (Заблоккий-Десятовский 1889, 34).

Coloniștii bulgari îl găsesc pe cel mai valoros ocrotitor și îndrumător al lor în persoana generalului I.N. Inzov (1768-1845), numit de împărat la 7 martie 1818 ca șef curator al lor (Bezviconi 1937, 17). Era de origine rus, deși Z. Arbore (Arbore 1898, 690) și I. Nistor (Nistor 1944, 20) îl considerau bulgar și presupuneau că acesta ar fi fost

³⁵ ANRM, F. 17, inv. 1, d. 17, ff. 32-37.

³⁶ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 372, f. 133.

³⁷ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 355, f. 93.

³⁸ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 521, ff. 98-99; D. Mincev considera că el, de fapt, nu reușește să ocupe acest post pentru că se îmbolnăvește și moare (Mincev 1938, 20).

³⁹ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 372, f. 137.

⁴⁰ Comitetul își avea sediul la Ekaterinoslav, din 1820 la Chișinău, de unde, în 1833, a fost transferat în Odesa (Poștarencu 2005, 54)

⁴¹ ANRM, F. 17, inv. 1, d. 70, ff. 144-146.

fiul nelegitim chiar al viitorului împărat Pavel Petrovici, ulterior Pavel I (1754-1801) și al contesei Tarakanova, care se dădea drept fiica împărătesei Elisaveta Petrovna (1709-1762) și a favoritului ei, Alexei Razumoski. Imediat după numirea sa în calitate de șef-curator al coloniștilor, I.N. Inzov întreprinde o călătorie de informare și documentare în Bugeac (Duminica 2011a, 44-59). În raportul său către împăratul Alexandru I el scria: „Coloniștii bulgari merită pe deplin înalta protecție pentru hărnicia lor, buna purtare și activitatea lor în acest loc” (Mincev 1938, 20). Grija deosebită manifestată de către I. Inzov în atitudinea față de noii veniți i-a făcut pe unii cercetători să remarce că acest rezident „...în dorința de a proteja coloniștii de presiunile autorităților centrale, el trecea cu vederea unele ordonanțe venite de la superiori”, iar aceste acțiuni, la rândul lor, își lasă amprenta asupra situației sociale din Basarabia (Дружников 2003, 36).

La 29 decembrie 1819, drept rezultat al intervenției lui I.N. Inzov, țarul Alexandru I emite un decret (țarskaia gramota) prin care acordă coloniștilor bulgari din Basarabia țaristă drepturi și privilegii deosebite. Această gramotă a fost păstrată cu grijă în altarul Catedralei din orașul Bolgrad (Duminica 2011b, 22-24).

Prima preocupare a fost reglementarea dreptului de proprietate; aceasta s-a făcut pornind, întâi, de la împărțirea bejenarilor în cinci clase după vechimea stabilirii lor (ПСЗРИ 1819, 517-520):

- a) bejenarii veniți de peste Dunăre în timpul ocârmuirii otomane;
- b) bejenarii veniți de peste Dunăre în timpul ultimului război ruso-turc;
- c) bejenarii stabiliți de mai înainte pe pământurile statului;
- d) bejenarii care în vremea ocârmuirii otomane s-au așezat pe pământurile proprietarilor supuși legilor Moldovei;
- e) bejenarii stabiliți pe pământurile numite Ica-saat⁴² și Musait, din județul Cahul (Dragomir 1923, 16).

⁴² În ПСЗРИ 1830, 518 – întâlnim denumirea *Icagaat*. De fapt, denumirea provine de la cuvântul turcesc *Ikosaat* – două ceasuri. După cum explică cercetătorul D. Poștarencu, această fostă fâșie a „celor 2 ceasuri” reprezenta teritoriul ce se întindea de-a lungul râului Ialpug, la vest de acest râu, până aproape de lacul Ialpug. Până la izbucnirea războiului ruso-turc din 1806-1812, fâșia respectivă a trecut în subordinea Divanului Moldovei. Aici boierii moldoveni dețineau proprietăți funciare, fâșia era dată în arenda tătarilor nogai (Poștarencu 2011, 19; Poștarencu 2003, 32-39).

Pentru categoria *a*, adică pentru cei veniți în timpul ocârmuirii otomane s-a prevăzut, pe lângă dreptul de așezare și de muncă pe pământurile statului, și o scutire de orice dare către fisc pe o perioadă de trei ani.

Celor din categoria *b*, pe lângă aceleași drepturi, li se acordă o scutire de dări pe o perioadă de șapte ani.

Celor din categoria *c* nu li se acordă nicio scutire, avându-se în vedere că proprietatea lor era mai veche și nu fusese atinsă, și că aceștia avuseră timp pentru a-și întemeia gospodăriile.

Celor din categoria *d* li s-a păstrat dreptul de proprietate asupra pământurilor pe care se așezaseră, adică a pământurilor care au fost până atunci în proprietatea locuitorilor supuși legilor Moldovei, întrucât cei din urmă își părăsiseră proprietățile spre a se așeza pe pământurile Statului. Această categorie de bejenari avea, însă, dreptul de a se folosi de proprietate numai în ceea ce privește pământurile, fiind obligați să întoarcă gospodăriile vechilor proprietari, dacă se va demonstra că ele erau construite de aceia.

După cum reiese din situația bejenarilor din categoria *e*, adică a celor așezați pe teritoriile numite Ica-saat și Musait, aceste pământuri le-au fost repartizate atribuindu-li-se și dreptul absolut de proprietate asupra lor. Acest drept includea și posibilitatea de a-și vinde pământurile sau a-și strămuta gospodăriile pe alte meleaguri. Chiar și în cazul în care erau deposedați, din diverse motive, de pământuri, bejenarii din această categorie aveau dreptul de a se așeza cu traiul oriunde ar dori pe pământurile Statului, adică și în afara acelor pământuri care erau destinate coloniilor (Poștarencu 2011, 17).

În pofida reglementării oficiale, s-a format un adevărat haos, pentru că fiecare se stabilea cu traiul acolo unde dorea, fără a preîntâmpina Statul, deoarece nu a fost informat din ce categorie face parte și nici nu se ținea o evidență în acest sens.

Împroprietărirea a fost efectuată în mod neregulat. Până la 1819, prin ucaz s-a dispus împroprietărirea celor care aveau mai puțin de 60 de desetine⁴³ de pământ sau nu îl aveau deloc. Celor

⁴³ Desetină – unitate de măsură pentru pământ, egală cu 1,09 hectare, a existat în Rusia până la introducerea sistemului metric. Reprezenta un paralelogram drept cu laturile de 80 și 30 (treizeci) sau 60 și 40 („sorokovka”) de metri și era numită desetină statală. A fost măsura principală pentru pământ a Rusiei moderne (Энциклопедический 1893, 496).

dintâi li se adăugau câte 60 de desetine, iar celor din a doua categorie li se distribuia mai mult. Lotul care a fost dat în proprietatea colonistului nu putea fi supus expropriării. Loturile rămase fără moștenitori treceau direct în proprietatea rudelor mai apropiate. Împărțirea loturilor între frați se putea face numai cu permisiunea autorităților tutelare și a capului familiei. Pentru procurarea inventarului agricol se acordau împrumuturi pe termen lung de cel puțin 10 ani. Coloniștii au fost scutiți de orice impozit și prestație către stat pentru o perioadă de 7 ani.

Dacă în jurul unui sat se găsea mai mult pământ, adică dacă se constata că fiecare a fost împrorietărit cu cele 60 de desetine și totuși a mai rămas teren, coloniștii erau liberi să-l muncească. Însă pentru fiecare desetină, colonia plătea câte 20 de copeici (Грек, Червенков 1993, 23). Asta fără a se ține seama de scutițiile ce li se acordau coloniștilor după categorii, pe trei sau pe șapte ani, deoarece acestea se refereau numai la cele 60 de desetine acordate fiecărei familii.

Guvernul țarist le-a acordat, în 1819, condiții similare cu cele ale germanilor, în Basarabia li s-a pus la dispoziție o suprafață de 1.700.000 desetine de pământ⁴⁴. Numai în județele Chilia și Cetatea Albă li s-au rezervat 454.000 desetine (504.444 ha) de teren (Мещерюк 1965, 124). Dimensiunile terenurilor acordate nu erau similare. De exemplu, colonia Etulia a primit 3.920 desetine, Djoltai – 3.180, Bolgrad – 26.882, Comrat – 20.340, Vulcănești – 12.144 desetine de pământ (Статистическое описание 1889, 400-499). Reiese că unii primeau loturi mai mari, iar alții – mai mici. Unele sate au primit mai puțin comparativ cu norma prevăzută de privilegii. O astfel de situație se atestă în localitățile unde populația autohtonă constituia majoritatea, situate în ocoalele Prut și Cahul: Cartal, Satunovo și Brânza; aici familiile primeau numai câte 30-37 desetine de pământ. În același timp, în satele cu un număr mic de locuitori, oamenilor li s-a repartizat mai mult pământ decât era prevăzut. Astfel, în Beșghioz primeau câte 136,6 desetine, în Bașcalia – 130,3, în Cairaclia – 293,6 (Статистическое описание 1889, 400-499). În satele care aveau mai mult

pământ decât prevedea regula, coloniștii erau obligați să plătească statului câte 70 de lei pe an, pentru a folosi un lot de pământ – 60 desetine, iar coloniile – câte 20 de parale⁴⁵ pentru fiecare desetină suplimentară. Remarcăm că de norma de împrorietărire s-a ținut cont numai în satele Ciișia și Gaidar. În același timp, potrivit datelor statistice, au rămas nerepartizate circa 78.620 desetine de pământ, care puteau fi date în folosință coloniștilor.

În unele cazuri, loturile cu care au fost împrorietăriti coloniștii nu erau deloc fertile. De exemplu, în 1835 tutorele imigranților transdanubieni în Bugeac, M. Butkov, scria că locuitorii satului Novopocrovca sunt nemulțumiți de pământul primit, pentru că în sol se conține o concentrație mare de sare, care nu permite plantelor să crească (Мещерюк 1970, 23).

Alte înlesniri acordate coloniștilor bulgari au fost:

- 1) dreptul de a se strămuta pe pământul Statului tuturor celor care trăiau prin târguri sau pe moșii particulare și care doreau acest lucru. Însă, nu se putea strămuta nimeni fără a înștiința, mai întâi, autoritatea oblastei și pe cea colonială. Ucazul nu oferea nicio explicație asupra modului și formei în care trebuia să se facă o asemenea înștiințare, ci preciza doar: „asemenea strămutare să nu urmeze decât numai prin știrea autorității oblastei și a celei coloniale” (Скальковский 1848, 16);
- 2) scutirea de orice dare către fisc la vinderea vinului și rachiului produs de ei și dreptul de a vinde aceste produse numai în coloniile lor;
- 3) scutirea de serviciul militar (ucazul prevedea, însă, că după propria voință, fiecare avea voie să se înscrie în armată);
- 4) dreptul de a trece în alte clase sociale, însă cu condiția de a îndeplini anumite formalități prevăzute în Așezământul Consiliului Imperial din 27 noiembrie 1812;
- 5) scutirea de impozitul vamal;
- 6) dreptul de asociere și de a practica orice profesie;
- 7) cea mai de seamă înlesnire acordată coloniștilor – asigurarea libertății cultului și obiceiurilor proprii, fără a li se pune piedici;

⁴⁴ A. Skalkovski arată cifra de 554.000 de desetine, din care 57.000 nu erau bune pentru cultivare. La rândul său, A. Zașciuk, crede că în total, bulgarii, găgăuzii, moldovenii și nemții au primit 800.000 desetine de pământ (Скальковский 1848, 36; Зашук 1863, 496).

⁴⁵ Para – monedă de argint turcească, egală cu a patruzecea parte a leului (Фенглер, Гироу, Унгер 1982, 146).

8) în cazul în care bulgarii sufereau de pe urma condițiilor climaterice și rămâneau fără recoltă, ei aveau dreptul să ceară de la stat ajutor sub formă de furaj și bani. Astfel, în 1819, generalul I.N. Inzov solicită de la autoritățile centrale în calitate de ajutor pentru bulgari suma de 75.000 ruble, care a fost utilizată pentru cultivarea cerealelor. După acesta, I.N. Inzov i-a scris Ministrului de Interne că bulgarii au răsplătit totul mai devreme. Timp de doi ani, încheie generalul (1820-1821), bulgarii au ajuns la un nivel de dezvoltare la care nu au ajuns alți coloniști timp de 5-6 ani⁴⁶.

Ucazul țarului prevedea și unele îndatoriri pe care le aveau coloniștii bulgari:

- 1) după expirarea termenului în care au fost scutiți de dări, fiecare familie era obligată să plătească statului câte 70 de lei⁴⁷ pe an. Pe lângă aceasta, pentru fiecare desetină, după expirarea perioadei de scutire urmau să se plătească 15-20 copeici pe an, iar dacă erau și alte dări fixate dinainte și pe care le plăteau și ceilalți supuși ai statului, între care se așezau cu traiul, nici coloniștii nu erau scutiți. Toate aceste impozite erau numite dări pământești (Скальковский 1848, 31);
- 2) pentru că li se făceau înlesniri și pentru ca aceștia să nu caute profit din situația lor, părăsind colonia când le va conveni și plecând din Basarabia, s-a prevăzut că oricine va fi liber de a părăsi imperiul, lăsând pământul pe care l-a căpătat în calitate de imigrant. Iar dacă avea și pământ cumpărat în proprietate, era obligat să-l vândă sau să-l dăruiască altui colonist care rămânea aici. Pe lângă aceasta, el nu avea dreptul să părăsească imperiul dacă avea datori, cerându-i-se să plătească birul pe trei ani, după impunerea pe care o avea;
- 3) o obligație importantă impusă tuturor celor care veneau să se stabilească în Imperiul Rus era aceea de a depune, la început, un jurământ în religia pe care o împărtășeau, prin care se angajau să se supună Statului Rus. Fără a trece această procedură, nimeni nu avea dreptul de a se stabili cu traiul pe mult timp în imperiu;
- 4) locuitorii autohtoni ale căror sate și pământuri au fost destinate bejenarilor bulgari erau obli-

gați și ei să se înscrie în colonii, bucurându-se de aceleași drepturi și privilegii⁴⁸.

Fiind nevoie de o instituție care ar fi asigurat îndeplinirea prescripțiilor ucazului împăratului rus, a fost înființată autoritatea Contora locuitorilor străini în Basarabia (Скальковский 1848, 45). Conform ucazului, aceștia îi revenea în competență controlul asupra coloniilor. Ucazul prescria expulzarea celor care nu au fost ascultători și care nu vroiau să se supună autorităților ruse. Dacă se dovedeau asemenea fapte, conform regulii făptușul era nu doar alungat din colonie, ci trebuia scos în afara hotarelor, însă doar după ce achita toate datoriile pe care le avea către fisc până la data când s-a decis expulzarea lui.

Prin această gramotă, bulgarii din Basarabia se bucurau de privilegii excepționale față de ceilalți coloniști, ale căror drepturi au fost stabilite prin dispozițiile „Așezământului de înființare a oblas-tei Basarabia” din 1818, care prevedea că: „bejenarii străini sub numirea de coloniști se vor primi de a se statornici cu locuința în oblas-tea Basarabiei pe temeiul pravilelor ce există în Rusia și se vor folosi cu politicească și personalicească slobozenie sub apărarea ocărmuirii și haznaua va dărui lor slobozenie de plata dărilor ce sunt drepte ale ei, așijderea și havalelor (sarcinilor) pământești în scurgere de patru ani din vremea ce se vor așeza” (Nistor 1923, 292).

În scopul unei mai lesnice administrări a coloniilor bulgărești, la 29 decembrie, în conformitate cu decretul contelui Cociubei, pentru bulgari au fost înființate patru ocoale (Nistor 1944, 45): Ocolul⁴⁹ Prutului, situat între râul Prut, Valul lui Traian de Jos, râul și lacul Cahul și Dunăre; districtul Cahulului⁵⁰, situat între lacurile Ialpug și Cahul, râul Cahul Valul lui Traian de Jos și Dunăre; districtul Ismailului, hotarele lui fiind stabilite pe lacul și râul Ialpug până la vărsarea în el a râului Lunga, râul Lunga până mai sus de satul Taraclia, de la care duce pe linie dreaptă cât este necesar, până la râul Catlabug, de-a lungul acestui râu până la vărsarea lui în lacul cu același nume; și districtul Bugeacului, hotarul căruia începea de la vărsarea râului Lunga în Ialpug, trecea de-a lungul acestuia până după satul Dezghinje, de la care, cât e

⁴⁸ ANRM, F. 302, inv. 2, d. 17, f. 128.

⁴⁹ District – împrejmuire, unitate administrativă.

⁵⁰ D. Mincev cu referire la lucrarea lui Vl. Diacovici (Диакович 1930, 10) numește ocolul Cahul drept Bugeacul de Sus, ocolul Bugeac e numit Bugeacul de Jos (Mincev 1938, 23).

⁴⁶ ANRM, F. 383, inv. 29, d. 411, ff. 405, 443.

⁴⁷ Groși valahici.

Satele care au intrat în ocoalele nou-înființate pentru bulgari în 1819^{*52}

Ocolul Prutului	Ocolul Cahulului	Ocolul Ismailului	Ocolul Bugeacului
Colibaș	Cartal	Taraclia	Traian
Brânza	Satul Nou (Enichioi)	Tatar – Copceac	Valea – Perjei
Văleni	Barta	Cubei	Cot – Chitai
Slobozia	Caragaci	Satalâc – Hadji	Lunga
Boboești (Surăeni)	Bugeac	Cairaclia	Gaidar
Chișlița	Necrasovți	Bolgrad (Tabac)	Tomai
Vadu Boului	Etulia	Caracurt	Baurci
Giurgiuilești	Hadji – Abdul	Cișma – Văruita	Cazaclia
Mândrești	Curci	Babele	Beș Alma
Anadolca	Împutița	Duluchioi	Congaz
Fricăței	Balboca	Țaș – Bunar	Cioc Maidan
Bujoarca		Ciișia	Chirsovo
Cișmechioi		Erdec – Burnu	Beșghioz
Vulcănești		Sichirli – Chitai	Comrat
			Djoltai
			Avdarma
			Chiriet
			Desghinje
			Enichioi

* ПСЗРИ 1819, 519.

nevoie duce spre partea superioară a râului Lunga și până la hotarul coloniilor germane, urmând până la izvorul pârâului Țașlâc, pe cursul acestuia și ocolind satul Enichioi, peste lacul Cahul până la lacul Catlabuga, paralel cu Valul lui Traian.

În districtul Bugeacului cu pământuri nelocuite se puteau strămuta coloniștii transdanubieni de pe proprietățile moșierești, din orașe și parțial din districtele Prut și Cahul, în care numărul populației fiind mare, nu era suficient pământ; în acest caz el poate fi împărțit în două circumscripții (ПСЗРИ 1819, 517-520). Aceasta a dus la faptul că în 1827, pe lângă primele trei circumscripții au fost formate încă două: Bugeacul de Sus și Bugeacul de Jos (Статистическое описание 1889, 397).

Aceasta a însemnat pentru coloniști obținerea unei anumite autonomii administrative.

În fruntea celor patru circumscripții administrative se găsea un prefect ca reprezentant al guvernului rus, care a fost numit și plătit de acesta (Лясота 1994, 10). În Basarabia, bulgarii au avut două centre principale, orașele Bolgrad și Comrat. Conform revendicării bulgarilor, în 1819, satul Tabaki a fost redenumit în Bolgrad,

devenind, astfel, centrul administrativ, cultural și științific al diasporei din Basarabia (Bezviconi 1937, 24)⁵¹. Imigranții și-au numit orașul Bolgrad, dorind să accentueze că aici trăiesc bulgari și că ei nu-și uită patria - Bulgaria, etimologia cuvântului fiind „bălgarski grad” (orașul bulgăresc) (Титоров 1903, 74; Титоров 1922, 3; Кисимов 1903, 18; Дякович 1930, 12). Comrat – fostă comună tătărească, a fost înființat încă în 1785⁵³ și devine, în scurtă vreme, a doua așezare importantă pentru coloniștii bulgari, după Bolgrad. Subprefectul ocolului Ismail, care și-a avut sediul la Bolgrad, a fost numit Stepan S. Panov (Титоров 1903, 103-104), după care, până la 1844 a urmat P. Satovschi. Ca subprefect al ocolului Cahul, cu sediul la Comrat, a fost desemnat bulgarul Atanas Mistankov⁵⁴, apoi a urmat D. Dimitrievici-Culea

⁵¹ ANRM, F. 302, inv. 2, d. 17, f. 128.

⁵² După 1819, din ocoalele sus-numite au fost eliminate satele Boboești, Sărăteni, Vadu Boului, Mândrești din ocoalele Prutului și Bugeacului, Necrasovți din ocolul Cahulului. În același timp, în ocolul Bugeacul de Jos au fost incluse sate nou-create: Dmitrievca, Eschi-Cubei (ultimul sat ulterior nu îl întâlnim în documente), Zadunaiscoe, Vanova, Novopocrovscoc (Статистическое описание 1889, 126).

⁵³ În opinia lui D. Mincev, orașul a fost înființat în anul 1829 (Mincev 1938, 13).

⁵⁴ El a participat la revolta sârbească din 1804-1813 (Кочобеев 1972, 258).

(Коновеев 1972, 101). Subprefect al ocolului Bugeacul de Sus a fost, inițial, bulgarul Constantin Koicio (Тодоров 1965, 73-74), iar din anii '30 ai sec. XIX, acesta este înlocuit de Alexei Ilașkov, fratele căruia a condus ocolul nou-creat, Bugeacul de Jos⁵⁵.

După cum observăm, în administrația publică, bulgarii aveau deplina libertate de a-și alege ocărmitorii dintre semenii lor. Toți subprefecții ocoalelor erau bulgari, cu excepția lui Atanasie Dropolu, de la ocolul Prutului. Subprefecții erau asistați de consiliul format din patru membri, dintre care doi erau supleanți.

Primarul localității, care de regulă dispunea de averie mare, era ales de membrii coloniei pe un termen de doi ani, fiind ajutat de doi consilieri, doi supleanți și de scribul satului (selski pisari). Cei cinci nu erau aleși, ci invitați în colonii, pentru că la început bulgarii nu cunoșteau limba rusă pentru a scrie documentele. Ei puteau fi realesi pentru al doilea mandat, dar în cazul în care sătenii nu erau mulțumiți de administrarea lor, ei puteau, cu votul în adunarea generală a satului, să-i demită (Грек 1988, 58-60).

După „Ucazul” lui Alexandru I au urmat și alte înlesniri. Astfel, la 13 martie 1820, colonelul S. Malevinski, care era pe atunci comandantul infanteriei din Kamciatka, a venit în Bolgrad și în biserica orașului, în fața prefecților ocoalelor și a aleșilor satelor a anunțat actul ministrului Afacerilor Interne al Rusiei, contele V.P. Kociubei (Скальковский 1848, 29). Apoi, cele două documente, „Ucazul din 29 decembrie 1819” și „Actul din 13 martie 1820” au fost puse pe altarul hramului pentru păstrare. Bulgarii îi erau recunoscători țarului rus și au decis să construiască pe acest loc, din banii proprii, o catedrală mare.

În gramota sus-numită au fost incluse 11 capitole din „Ucazul din 29 decembrie 1819”, 16 capitole din „Manifestul Ecaterinei II din 22 iulie 1763” și „Ucazul lui Alexandru I din 20 februarie 1804”, în care privilegiile bulgarilor au fost confirmate la egalitate cu cele ale altor coloniști străini.

Actul din 13 martie 1820 (Скальковский 1848, 30-34) confirma pentru totdeauna privilegiile vechi și în afară de aceasta, stabilea altele noi:

- 1) Libertatea credinței după obiceiurile și riturile lor fără niciun impediment din partea Statului;
- 2) Scutirea de taxe și impozite de-a lungul anilor indicați;
- 3) După încheierea perioadei de scutiri, ei în termen de 10 ani trebuiau să plătească impozite pentru folosirea pământului: pentru fiecare desetină câte 15-20 de copeici pe an. În continuare, acest impozit se stabilea la egal cu cel plătit de toți țăranii statului⁵⁶. Însă coloniștii trebuiau, în plus, să aprovizioneze armata țaristă atunci când aceasta va trece prin colonii;
- 4) Eliberarea din serviciul militar și civil. Cei care din propria dorință vor fi implicați în aceste servicii au libertatea deplină să o facă, însă ei nu vor fi scutiți de datoria de a plăti pentru întreținerea Statului;
- 5) Dacă banii împrumutați de la Stat nu vor fi înapoiți până la dată indicată, atunci termenul de returnare se prelungește pentru încă 10 ani;
- 6) Cei care se stabilesc în Rusia cu traiul trebuie să confirme acest fapt și să depună jurământul de credință Imperiului și țarului⁵⁷;
- 7) Străinilor li se permitea să se mute în imperiu cu averea lor, fără a plăti taxe vamale. Aceștia puteau să-și aducă și familia cu sine, precum și doi lucrători adulți și patru femei. Ei aveau voie să aducă marfă în sumă nu mai mare de 300 de ruble;
- 8) Dacă străinul dorea să părăsească țara, în afară de faptul că nu trebuia să aibă datorii față de

⁵⁶ La rândul lor, țărani autohtoni plăteau dări mult mai mari către stat. Pe lângă capitație (impozitul direct), ei erau obligați să plătească impozite indirecte, în raport cu veniturile realizate din creșterea vitelor (goștina), din albinărit (desetina), din produsul viilor (vădrărit și pogonărit). De asemenea, plata pentru folosirea unei desetine varia în Basarabia între 1 rublă 20 copeici și 2 ruble 50 copeici (3 ruble 96 copeici și 8 ruble 25 copeici pentru lot) (Scutelnic 2007, 11).

⁵⁷ Jurământul de credință, numit și naturalizare, era dat de către străinii care intrau în serviciul civil și militar, în formă scrisă și orală, dar numai din dorința proprie. În textul jurământului se includeau cuvintele prin care omul jura că nici el, nici familia lui niciodată nu vor intra în serviciu străin și vor fi fideli, buni, ascultători și „veșnic slujitori” împăratului. Conform legii din 27 mai 1807, supusul străin trebuia să vină la guvernator și să scrie cerere pentru a primi cetățenia Rusiei pe veșnicie. La rândul său, guvernatorul trimitea informația despre acesta către Senatul Statului. După aprobarea cererii, imigrantul depunea jurământul la administrația guberniei. Prin legea din 6 februarie 1826, procedura a fost înlesnită, din acel moment, administrația guberniei lua decizia de a acorda sau nu cetățenie (О разрешении иностранцам и иностранцам принятии в гильдии по принятии присяги на подданство России. В сб.: ПСЗРИ 1825-1826, 182-184).

⁵⁵ I. Grec îi consideră drept reprezentanți ai micii-burghezii din Ismail, în timp ce I. Meșceriuc crede că sunt imigranți de peste Dunăre (Грек 1995, 44; Мецерьук 1970, 108).

Stat, el trebuia să plătească impozite pe trei ani înainte;

- 9) Bejenariilor li se permitea să construiască uzine, să se ocupe cu meșteșugăritul, să facă parte din bresle și să-și vândă marfa în tot imperiul⁵⁸;
- 10) Străinii puteau să cumpere pământuri de la moșieri, în gubernia Novorosiei, conform legii din 1 martie 1804⁵⁹. În cazul în care proprietarul pământului dorea să părăsească Rusia, el trebuia să-l vândă aceluia care rămânea pe loc. Această regulă se referea și la moștenitorul pământului;
- 11) Dacă imigranții străini doreau să se stabilească cu traiul pe pământul proprietarului în orice gubernie, conform legii din 25 august 1817⁶⁰, proprietarul din propria dorință putea să le dea

voie să se așeze acolo. În acest caz, ei beneficiau de toate privilegiile de care se bucurau coloniștii străini în Imperiul Rus. Totuși, moșierul trebuia să plătească impozite pentru aceștia la fel ca și pentru toți țărani autohtoni;

- 12) Pentru un trai și o administrare lesnică și convenabilă, toți coloniștii au fost puși sub tutela Biroului coloniștilor străini;
- 13) Cei care erau „neascultători și nesupuși” administrației coloniei, și care se ocupau cu „curvăria”, urmau a fi expulzați din imperiu;
- 14) Pământurile pe care erau stabiliți coloniștii nu puteau fi vândute, nici dăruite de coloniști fără hotărârea instituției speciale, în cazul dat Biroul coloniștilor străini, conform legii din 6 septembrie 1800⁶¹ despre așezarea în Novorosia a menoniștilor⁶²;
- 15) Conform legii din 27 noiembrie 1812⁶³, coloniștii aveau dreptul să treacă în alte păături sociale.

În afară de generalul Ivan Nichitici Inzov⁶⁴, despre care bulgarii basarabeni au păstrat numai amintiri bune și recunoștință, numindu-l „moș

⁵⁸ Acest privilegiu a fost unul important, pentru că în Rusia țaristă nu toți puteau să-și vândă marfa pe întreg cuprinsul imperiului. De exemplu, potrivit Regulamentului cu privire la comerțul din Basarabia, anunțat la 17 februarie 1825, a avut de suferit numai burghezia comercială autohtonă, pentru că negustorilor basarabeni li se interzicea de a-și exporta mărfurile în Rusia (О правилах для торговли с Бессарабией. В сб.: ПСЗРИ 1825, 90-95).

⁵⁹ Conform legii, străinii care se așezau pe pământurile cumpărate de ei aveau aceleași privilegii ca și coloniștii, iar după încheierea perioadei în care beneficiau de scutiri, ei trebuiau să plătească statului la fel cum plăteau moșierii autohtoni. Ei nu au fost scutiți de alocarea banilor pentru întreținerea organelor poliției, judecătoreiei, instituțiilor administrative, armatei și serviciului poștal (О позволении иностранным колонистам покупать земли в Новороссийских губерниях. В сб.: ПСЗРИ 1804-1805, 177).

⁶⁰ Legea respectivă este o completare a legii din 4 aprilie 1800. Aceasta prevedea că, pentru dezvoltarea agriculturii și industriei și pentru motivarea dezvoltării altor domenii ale economiei, coloniștii pot fi primiți numai de nobilime și de cei care, conform legii din 12 decembrie 1801 au dreptul să dețină pământ în proprietate. Acordul între coloniști și proprietar trebuia să fie semnat la Ministerul Afacerilor Interne, care era garantul și ocrotitorul imigranților străini. Acordul putea fi prelungit după fiecare 20 de ani. Acesta trebuia să stabilească modul în care coloniștii urmau să plătească dijma: cu bani sau cu produse, zilele de lucru ale coloniștilor în favoarea moșierului. În cazul în care coloniștii pleacă de pe pământurile moșierului sau dacă ultimul nu dorește ca imigranții să lucreze pe pământul lui, atunci ei trebuie să plătească o compensație. Dacă moșierul moare sau vinde pământul pe care trăiesc imigranții, atunci noul stăpân nu are voie să schimbe condițiile de trai fără acordul coloniștilor, iar modificările trebuie să fie fixate la Ministerul de Interne. Au fost introduse și drepturile potrivit cărora, coloniștii care s-au stabilit pe pământurile nobilimii conform Manifestului împărătesei Ecaterina a II-a, din 22 iulie 1763, sunt liberi în religia lor și de a se înscrie în serviciile civile și militare după propria dorință. Pe parcursul a 10 ani, moșierul plătește statului toate impozitele pentru ei. Moșierul nu are dreptul să-i transforme în iobagi. Coloniștii pot liber să treacă de la un moșier la altul (О позволении помещикам и владельцам земель принимать и выисывать иностранных колонистов для поселения их на своих землях. В сб.: ПСЗРИ 1817, 501).

⁶¹ Высочайшая грамота менонистам о подтверждении обещанной им свободы в отправлении исповедания по церковным их установлениям и обычаям. В сб.: ПСЗРИ 1800-1801, 286.

⁶² Menoniștii – protestanți, olandezi de origine, care s-au stabilit în Rusia din Prusia în anii 1789 și 1820. Coloniile lor se aflau în guberniile Ekaterinoslav, Tavria, Herson, Samara și în Caucaz (Описание 1842, 4-9; Клаус 1869, 31).

⁶³ Legea prevedea că se interzice trecerea în altă pătură socială a tuturor coloniștilor statului sau a câtorva colonii. În cazul în care colonistul dorea să treacă în altă pătură, consătenii lui trebuiau să confirme acest fapt în formă scrisă, iar el să lase pe cineva să-i îngrijească gospodăria. Colonistul nu putea fi primit în pătura socială până când nu va alege „alt mod de viață” și nu va plăti pentru o parte din casa statului. Solicitantul trebuia să prezinte o chitanță eliberată de primarul satului, precum că nu are datorii, după care trecea sub tutela Administrației Centrale. La trecerea în noua clasă socială, el primea drepturile și privilegiile acesteia. Cel ce dorea să treacă în altă pătură putea să rămână simultan și în cea de colonist, dar cu obligația să plătească toate impozitele impuse ambelor categorii sociale. În acest caz se permitea trecerea în altă pătură a tuturor coloniștilor dintr-o colonie. Trecerea se efectua sub supravegherea administrației locale a guberniei (О правилах на увольнении колонистов в другие звания. В сб.: ПСЗРИ 1812-1814, 464-465).

⁶⁴ Curatorul bulgarilor I.N. Inzov moare la 27 mai 1845, în Odesa, la vârsta de 77 ani. Din Odesa până la Bolgrad (300 km), trupul lui a fost dus într-un car special. Prin coloniile bulgare, sicriul era purtat pe mâini și era pus pe car numai atunci când cei care-l duceau pe umeri se odihneau. De la porțile ogrăzii bisericii și până la altar (câteva zeci de metri) acești oameni au mers în genunchi. La solicitarea bulgarilor, Inzov a fost înmormântat în biserica „Sf. Mitrofan”. Pe plăcuța de pe mormânt sunt scrise următoarele cuvinte: „El a dat o viață nouă imigranților străini în patria nouă” (Стурдза 1847, 217-228; Потоцкий 1904, 28).

Inzul” (portretul lui putea fi găsit în fiecare casă bulgărească) (Иречек 1978, 562), aceștia au avut și un alt binefăcător, contele M.S. Voronțov (1782-1856), numit la 7 mai 1823 general-gubernator al Novorosiei și rezident al Basarabiei (Șarov 1995, 68). Începutul administrării lui M. Voronțov în Basarabia a fost însoțit de realizarea din timp a unor investigații la diferite niveluri: „... șase luni (...), le-a dedicat studierii problemelor oblastei” (Jewsbery 2003, 165).

Sub influența lui Mihail Voronțov, care i-a explicat împăratului Nicolai I (1796-1855) foloasele pe care le-ar putea aduce 70 de mii de noi bulgari, din punct de vedere economic și politic, suveranul le acordă, la 7 iunie 1830, printr-un manifest special, înlesniri noi (ПСЗРИ 1830, 492). În primul rând, actul prevedea ca bulgarii care au venit după războiul ruso-turc 1828-1829 să fie stabiliți cu traiul în guberniile Basarabia, Herson și Tavria. În al doilea rând, se prevedea că meșteșugarilor, vinificatorilor, marinarilor și pescarilor li se permite să-și aleagă liber locul de trai și că nimeni nu are dreptul să le interzică acestora să se așeze cu traiul în orașele și satele Statului sau pe pământurile libere ale nobilimii, de comun acord cu aceasta. Cei care se stabileau în orașe erau împărțiți în două clase: 1) cei transferați în breasla marinară – pentru a stimula industria maritimă, cu eliberarea de plata impozitelor pe o perioadă de 25 de ani; 2) cei care vor să se înscrie în clasa micii-burghezii, cu scutirea de recrutare și impozite pentru 10 de ani (ПСЗРИ 1830, 493). Prin această decizie, autoritățile țariste urmăreau stimularea comerțului în orașele sudice din gubernii și dezvoltarea armatei maritime pentru viitoarele războaie cu Imperiul Otoman.

Manifestul prevedea, de asemenea, că administrația coloniilor trebuia să ia sub tutela sa văduvele și orfanii, iar în alte locuri, această funcție revenea Departamentului Asistenței Publice.

Fiecare imigrant primea pașaport rus. În cazul în care emiterea pașapoartelor întârzia și ca imigranții să nu fie reținuți, guvernatorul trimitea la vamă bilete speciale cu semnătura sa. În baza acestora, bulgarii aveau dreptul să treacă liber în trei gubernii ale Novorosiei, până când primeau pașapoarte.

Din înlesnirile enumerate mai sus putem constata că, politica protecționistă a Rusiei a căutat să accelereze dezvoltarea industriei și a comerțului în

propriile gubernii cu ajutorul imigranților transdanubieni. Ca rezultat, Guvernul vroia să profite, în guberniile sale la fel ca și în coloniile interne, de surse de materii prime ieftine și piețe de desfacere avantajoase pentru mărfurile industriei ruse.

Însă în vara anului 1871, autoritățile țariste au anulat privilegiile imigranților bulgari din Basarabia, ceea ce a schimbat structura administrativă a coloniilor bulgare (Dragomir 1923, 19).

Bulgarii au avut și alți curatori, cum ar fi colonelul S. Malevinski, care până la 1826 a fost adjutantul lui I.N. Inzov și totodată, unul dintre fondatorii orașului central al tuturor coloniștilor bulgari – Bolgrad (Мещеряк 1970, 16-17). Tot el în 1821 a condus comisia specială care se ocupa de împărțirea Bugeacului pentru stabilirea imigranților transdanubieni. A urmat consilierul colegial P.C. Merder⁶⁵, care a ocupat această funcție până în anul 1832. Pe timpul lui, în Bolgrad, timp de 23 de zile, în perioada 4-28 mai 1828, a stat împăratul rus Nicolae I, care supraveghea trecerea peste Dunăre a armatei sale, în apropiere de colonia Satunovo (Потоцкий 1902, 141). Cu sprijinul lui Merder, în 1830, în Bolgrad au fost deschise două școli: una pentru băieți și alta pentru fete. Este înmormântat la cimitirul orașului, unde bulgarii i-au înălțat un „monument modest, dar decent” (Грек 1995, 39; Скальковский 1848, 41). Următorul a fost Mihail Butkov, care timp de 12 ani (13 noiembrie 1832 - 23 noiembrie 1844) a făcut multe lucruri bune pentru coloniștii bulgari și a câștigat dragostea și deschiderea lor (Скальковский 1848, 42). El a sprijinit înălțarea Catedralei în Bolgrad. La 27 iunie 1833, în prezența lui și a lui I.N. Inzov a fost pusă prima piatră la temelia Catedralei, construcția căreia va fi încheiată după 5 ani. Pentru înălțarea lăcașului, bulgarii din toate coloniile au alocat 278.391 de ruble 90 copeici (Грек, Червенков 1995, 174). În altarul central al Catedralei a fost pus spre păstrare „Ucazul țarului din 29 decembrie 1819”. În anii 1845-1846, s-au înlocuit consecutiv Loseev și maiorul Aliambarov. Colonelul Ivan Arendarenko a fost ultimul curator și a ocupat această funcție din 1846 până în 1856. Acesta, însă, s-a bucurat de puțină popularitate în rândurile bulgarilor, pentru că a închis mai multe școli în colonii, afirmând că: „educația

⁶⁵ Fratele lui C.C. Merder, învățătorul viitorului împărat Alexandru al II-lea.

pentru bulgari este inutilă și nocivă” (Поглыбко 1978, 93; Грек 1993, 33).

În 1833, Oficiul pentru coloniștii străini din Basarabia a fost lichidat. Pentru administrarea coloniilor bulgare a fost creată Administrația coloniștilor transdanubieni în Basarabia, cu sediul în colonia Bolgrad. Aceasta se bucura de un grad înalt de independență și a fost un organ administrativ-teritorial important. Activitatea sa se baza pe „Regulamentul despre coloniile străinilor în imperiu” (СЗРП 1856, 1-100) și pe rezoluțiile Ministerului Afacerilor Interne (până în 1837), ale Ministerului Proprietății de Stat și ale Comitetului tutelar privind coloniștii străini din sudul Rusiei, sub subordonarea căruia se afla. Administrația coloniștilor a fost autonomă în raport cu organele de conducere ale Novorosiei și Basarabiei, soluționând toate întrebările legate de coloniști prin Administrația coloniștilor și a curatorului lor.

Din cele prezentate mai sus putem concluziona că administrația țaristă a promovat o politică de acordare a privilegiilor coloniștilor nou-veniți de peste Dunăre. În cadrul acestei politici, o atenție deosebită a fost direcționată către bulgarii care au fugit de jugul otomanilor și care căutau un adăpost pașnic. Imigranților le-au fost aplicate vechile decrete din secolul al XVIII-lea, referitoare la colonizarea în Novorosia, dar și privilegii mai largi (lemn pentru construcții, suprafețe mari de teren). Drept rezultat, bulgarii au primit, în primul rând, statut special de coloniști – proprietari de pământ, care prevedea anumite înlesniri sociale și economice. Discriminarea în privința repartiției pământurilor, operată prin lege, avea, firește, un obiectiv demografic și politic. Bugeacul, declarat teren al statului, a fost distribuit coloniștilor. În timp ce locuitorilor moldoveni din regiune li s-au acordat câte 12 desetine de fiecare familie,

coloniștii bulgari au primit câte 60 desetine (66 ha). În al doilea rând, s-au stabilit relații agrare între coloniștii transdanubieni și organele Rusiei feudale, prin noua politică fiscală ce prevedea scutirea de impozite și prestații pe o anumită perioadă de timp. În al treilea rând, coloniile bulgare au primit o anumită autonomie sub administrație specială. În al patrulea rând, Contora locuitorilor străini în Basarabia, în frunte cu curatorul, trebuia să regleze dezvoltarea bulgarilor în anumite domenii ale economiei și să supravegheze bunăstarea și liniștea în colonii. De ce anume bulgarilor basarabeni le-a fost acordată atâta atenție? Considerăm că răspunsul la această întrebare se află în conținutul politicii externe și interne a Imperiului Rus. În primul rând, pe exemplul bulgarilor, administrația țaristă a vrut să demonstreze celor care încă se aflau sub regimul otoman cine este protectorul adevărat al popoarelor slave și balcanice. În viitor, aceste popoare (sârbi, bulgari, greci etc.) trebuiau să asigure trecerea armatei țariste spre Constantinopol. Cu cât mai bine se vor simți popoarele balcanice supuse Imperiului Otoman în Basarabia, cu atât mai bine se va simți Imperiul Rus în Balcani. Pe de altă parte, după plecarea nogailor din Bugeac, regiunea de stepă de 12.400 km² a rămas puțin populată cu populație autohtonă, fapt confirmat și prin denumirile românești date coloniilor bulgărești (Valea Perjei, Vadu Boului etc.). Bulgarii erau cunoscuți în Balcani drept un popor harnic. Acordându-le privilegii, Guvernul rus a dorit să-i încurajeze să se ocupe cu agricultura, ceea ce de fapt a adus la așa-numita înflorire a stepei. În schimb, ei urmau să aprovizioneze cu mâncare și furaj pentru cai armata țaristă în următoarele războaie ruso-turce. Totodată, putem constata că datorită „ajutorului creștinesc” acordat bulgarilor, Guvernul țarist urmărea scopul de a avea pe teritoriul nou-ocupat un popor loial.

Bibliografie

Arbore 1898: Z. Arbore, Basarabia în secolul XIX (București 1898).

Bezviconi 1937: Gh. Bezviconi, Din trecutul orașului Bolgrad. Bugeacul, anul II, nr. 8-9, aprilie-mai, 1937, 11-19.

Casso 1923: L. Casso, Dreptul bizantin în Basarabia (Chișinău 1923).

Chirtoagă 1999a: I. Chirtoagă, Din istoria Moldovei de sud-est până în anii '30 ai sec. al XIX-lea (Chișinău 1999).

Chirtoagă 1999b: I. Chirtoagă, Sud-Estul Moldovei și stânga Nistrului (1484-1699): Expansiunea și dominația turco-tătară (București 1999).

- Chirtoagă 2003:** I. Chirtoagă, Sud-Estul Țării Moldovei sub dominația turco-tătară (1484-1806). In: Caiete de istorie, nr. 1 (Chișinău 2003), 1-6.
- Cornea 2001:** S. Cornea, Redimensionarea structurii administrative a Basarabiei în anii 1816-1818. In: Administrarea publică, nr. 3 (Chișinău 2001), 115-128.
- Cornea 2003:** S. Cornea, Organizarea administrativă a Basarabiei (1812-1917) (Cahul 2003).
- Crihan 1991:** A. Crihan, Drepturile românilor asupra Basarabiei după unele surse rusești. Basarabia, nr. 11/1991, 114-141.
- Dragomir 1923:** D. Dragomir, Coloniile bulgare din sudul Basarabiei (Tulcea 1923).
- Duminica 2010:** I. Duminica, Sârbii în Basarabia la începutul sec. al XIX. In: Conferința studențească de totalizare a activității științifice (15 martie 2010) (Chișinău 2010), 13.
- Duminica 2011a:** I. Duminica, Aportul lui I.N. Inzov la acordarea privilegiilor coloniștilor bulgari [Приносът на И.Н. Инзов за предоставяне на привилегиите за българските колонисти]. In: (Ed. N. Cervencov) Relațiile moldo-bulgare: Personalități marcante. Învățământul și știința (Cahul 2011), 44-59.
- Duminica 2011b:** I. Duminica, Decretul Imperial din 29 decembrie 1819 și reglarea statutului coloniștilor bulgari în Basarabia. In: Proprietatea funciară în Basarabia: tradiție, organizare și reglementare. Chișinău, 17-18 mai 2011 (Chișinău 2011), 22-24.
- Jewsbery 2003:** G.F. Jewsbery, Anexarea Basarabiei la Rusia: 1774-1828 (București 2003).
- Mincev 1938:** D. Mincev, Bulgarii din Basarabia de sud (Constanța 1938).
- Nistor 1923:** I. Nistor, Istoria Basarabiei (Cernăuți 1923).
- Nistor 1944:** I. Nistor, Așezările bulgare și găgăuțe din Basarabia (Extras din Analele Academiei Române, memoriile secțiunii istorice. Seria III, tomul XXVI, meni. 13) (București 1944).
- Poștarencu 1998:** D. Poștarencu, O istorie a Basarabiei în date și documente (1812-1940) (Chișinău 1998).
- Poștarencu 2003:** D. Poștarencu, Procesul intentat fără teme de către autoritățile ruse împotriva proprietarilor de moșii din fosta fâșie a „celor 2 ceasuri”. In: (Ed. V. Tomuleț) In memoriam professoris Mihail Muntean. Studii de istorie modernă (Chișinău 2003), 32-39.
- Poștarencu 2005:** D. Poștarencu, Contribuții la istoria modernă a Basarabiei, vol. I (Chișinău 2005).
- Poștarencu 2006:** D. Poștarencu, Anexarea Basarabiei la Imperiul Rus (Chișinău 2006).
- Poștarencu 2011:** D. Poștarencu, Delimitarea domeniului statului rus din sudul Basarabiei. In: Proprietatea funciară în Basarabia: tradiție, organizare și reglementare. Chișinău, 17-18 mai 2011 (Chișinău 2011), 18-20.
- Sava 1933:** A.V. Sava, Crâmpoie din viața Basarabiei sub ruși (1812-1830). Viața Basarabiei 12, 1933, 3-20.
- Scutelnic 2007:** V. Scutelnic, Evoluții sociale în satul basarabean după reforma agrară (1868-1905). Autoreferat al tezei de doctor în științe istorice (Chișinău 2007).
- Șarov 1995:** I. Șarov, Basarabia în istoriografia rusă (1812-1862). Teză de doctor în științe istorice (Chișinău 1995).
- Tomuleț 2007:** V. Tomuleț, Cronica protestelor și revendicărilor populației din Basarabia (1812-1828): (în baza documentelor depozitate în fondul 2 „Cancelaria Guvernatorului Basarabiei” al Arhivei Naționale a Rep. Moldova), vol. 1-2 (Chișinău 2007).
- Tomuleț 2008:** V. Tomuleț, Protestele și revendicările populației din Basarabia în anii 1812-1828. Tyragetia s.n. 2, vol. II [XVII], 2008, 43-64.
- Базилевич 1930:** В.М. Базилевич, Декабрист Юшневский. Спроба біографії (Київ 1930).
- Внешняя политика 1962:** Внешняя политика России XIX и начала XX века. Документы Российского министерства иностранных дел, сер. 1, т. 6. (Москва 1962).
- Грек 1988:** И.Ф. Грек, Общественное движение и классовая борьба болгар и гагаузов Юга России (конец 20-х - середина 50-х гг. XIX в.) (Кишинев 1988).
- Грек 1993:** И. Грек, Школа в болгарских и гагаузских поселениях юга Российской империи в первой половине XIX века (Кишинев 1993).
- Грек 1995:** И.Ф. Грек, Органы управления «задунайскими переселенцами» в первой половине XIX в. In: (Отв. ред. С.З. Новаков) Страницы истории и этнографии болгар Молдовы и Украины. (Кишинев 1995), 33-60.
- Грек, Червенков 1993:** И. Грек, Н. Червенков, Българите в Украйна и Молдова. Минало и настояще (София 1993).
- Дружников 2003:** Ю. Дружников, Узник России. Prisoner of Russia: по следам неизвестного Пушкина. (Москва 2003).

- Думиника 2010:** И. Думиника, Русская, молдавская и румынская историография к вопросу о переселении сербов на территорию Бессарабии в начале XIX в. Материалы III Международной научно-практической конференции. Молодежь и наука: Реальность и будущее Т. III. История. Политология. Психология. Философия. Невинномысск, 2010, 53-55.
- Дякович 1930:** В. Дякович, Българите в Бесарабия. Кратък исторически очерк (София 1930).
- Иречек 1978:** К. Иречек, История на българите (с поправки и добавки от самия автор). Под ред. на П. Петров (София 1978).
- История 1957:** История Молдавии. Документы и материалы. Т. II. Устройство задунайских переселенцев в Бессарабии и деятельность А.П. Юшневского. Сборник документов (Кишинев 1957).
- Заблоцкий-Десятовский 1889:** А.П. Заблоцкий-Десятовский, Графъ П. Д. Кисилевъ и его время. Материалы для истории Александра I, Николая II и Александра II, т. I (Санкт-Петербург 1889).
- Защук 1863:** А. Защук, Статистика и Этнография Бессарабской области. Записки Одесского общества истории и древностей, т. V, 1863, 491-586.
- Записки 1868:** Записки Бессарабского областного статистического комитета, том 3. Изданный под редакцией Д. Члена Комитета А.Н. Егунова (Кишинев 1868).
- Казаков 1957:** Н.И. Казаков, Борьба декабриста А.П. Юшневского за права и привилегии болгарских переселенцев в Бессарабии в 1816-1817 гг. Доклады и сообщения Института истории АН СССР, Вып. 2, 1957, 31-56.
- Кассо 1913:** Л. Кассо, Россия на Дунае и образование Бессарабской области (Москва 1913).
- Кисимов 1903:** П. Кисимов, Исторически работи. Мойте спомени, 4, IV (София 1903).
- Клаус 1869:** А.А. Клаус, Наши колонии. Опыты и материалы по истории и статистике иностранной колонизации в России. Выпуск I. (Санкт-Петербург 1869).
- Конобеев 1972:** В.Д. Конобеев, Българското националноосвободително движение. Идеология, програма, развитие (София 1972).
- Краснов 2007:** П.Н. Краснов, История войска Донского. Картины былого Тихого Дона (Москва 2007).
- Липранди 1866:** И.П. Липранди, Из дневника и воспоминаний И.П. Липранди. Русский архив, кн. 4, 1866, 1393-1491.
- Лясота 1994:** Л. Лясота, Етапи формування правового статусу болгарських колоністів на півдні Бесарабії на початку XIX ст. Историчне краєзнавство Одещини, вып. 5, 1994, 7-11.
- Кутузов 1952:** М.И. Кутузов, Сборник документов, т. 3, 1808-1812 (Москва 1952).
- Мещерюк 1957:** И.И. Мещерюк, Антикрепостническая борьба гагаузов и болгар Бессарабии в 1812-1820 гг. (Кишинев 1957).
- Мещерюк 1965:** И. Мещерюк, Переселение болгар в Южную Бессарабию 1828-1834 гг. (Из истории развития русско-болгарских дружеских связей) (Кишинев 1965).
- Мещерюк 1970:** И.И. Мещерюк, Социальное и экономическое развитие болгарских и гагаузских сел Южной Бессарабии (1808-1856 гг.) (Кишинев 1970).
- Образцы народной 1904:** Образцы народной литературы тюркских племен, изданные В. Радловым. Наречия бессарабских гагаузов. Тексты собраны и переведены В. Мошковым. Предисловие В. Мошкова. Т. X (Санкт-Петербург 1904).
- Описание 1842:** Описание меннонитских колоний в России. Журнал министерства государственных имуществ, кн. I, ч. 4, 1842, 4-9.
- Поглубко 1978:** К. Поглубко, Весна освобождения. 1878-1978 гг. (Кишинев 1978).
- Потоцкий 1904:** С. Потоцкий, Инзов Иван Никитич. Генерал от инфантерии. Биографический очерк (Бендеры 1904).
- ПСЗРИ 1800-1801:** Полное собрание законов Российской Империи, собр. I, т. XXVI, 1800-1801, № 19546 (Санкт-Петербург 1830).
- ПСЗРИ 1804-1805:** Полное собрание законов Российской Империи, собр. I, т. XXXVI, 1804-1805, № 21192 (Санкт-Петербург 1830).
- ПСЗРИ 1812-1814:** Полное собрание законов Российской Империи, собр. I, т. XXXII, 1812-1814, № 25276 (Санкт-Петербург 1830).
- ПСЗРИ 1817:** Полное собрание законов Российской Империи, собр. I, т. XXXIV, 1817, № 27022 (Санкт-Петербург 1830).
- ПСЗРИ 1819:** Полное собрание законов Российской Империи, собр. I, т. XXXVI, 1819, № 28054 (Санкт-Петербург 1830).

- ПСЗРИ 1825:** Полное собрание законов Российской Империи, собр. I, т. XL, 1825, № 30243 (Санкт-Петербург 1830).
- ПСЗРИ 1825-1826:** Полное собрание законов Российской Империи, собр. II, т. I, 1825-1826, № 121 (Санкт-Петербург 1830).
- ПСЗРИ 1830:** Полное собрание законов Российской Империи, собр. II, т. V, 1830, № 3697 (Санкт-Петербург 1830).
- СЗРИ 1857:** Свод законов Российской Империи, т. XII, ч. 2, 1857, 1-100 (Санкт-Петербург 1858).
- Середонин 1902:** С.М. Середонин, Исторический обзор деятельности Комитета министров, Т. 1 (Санкт-Петербург 1902).
- Статистическое описание 1889:** Статистическое описание Бессарабии собственно так называемой, или Буджака с приложением генерального плана его края, составленное пригражданской съемки Бессарабии производившей по Высочайшему повелению, размежевание земель оной на участки с 1822 по 1828 г. (Аккерман 1889).
- Стурдза 1847:** А. Стурдза, Воспоминания об Иване Никитиче Инзове. Москвитянин, кн. 1, 1847, 217-228.
- Титоров 1903:** Й. Титоров, Българите в Бесарабия (София 1903).
- Титоров 1922:** Й. Титоров, Политико-обществени спомени (София 1922).
- Тодоров 1965:** Н. Тодоров, Филики етерия и българите (София 1965).
- Фенглер, Гироу, Унгер, 1982:** Х. Фенглер, Г. Гироу, В. Унгер, Словарь нумизмата. Перевод с немецкого (Москва 1982).
- Энциклопедический словарь 1893:** Энциклопедический словарь Ф.А. Брокгауза и И.А. Ефрона, Т. 10А (20) (Санкт-Петербург 1893).

The policy of the Russian Empire aimed at the granting of privileges to Bulgarian colonists in Bessarabia in the first half of 19th century

Abstract

The article outlines how the Bulgarians, in the fight for their rights, with the help of their patron Ivan Nikitich Inzov received the coveted status of the colonists. On December 29, 1819 the tsarist government bestowed these settlers with rights and privileges, which equated them with the German colonists. The Transdanubian settlers received 555,608 dessiatinas (a Russian measure of land equal to 2.7 acres) in Bessarabia. Bulgarians enjoyed a special status, because, primarily, they moved to Budjac being attracted by guarantees of the Russian command; for example, Mikhail Kutuzov in 1811 promised them the rights and privileges if they would establish in Bessarabia. Secondly, they could not be subordinated to the Moldavian major landowners, because in the first half of the 19th century there has already been established imperial administration, which did not recognize the old laws of Moldavian Principality. And, thirdly, the Bulgarian refugees came to Bessarabia in search of freedom, not to become dependent.

List of illustrations:

1. A Bulgarian settler's family from Bessarabia. 19th century.
2. Ivan Nikitich Inzov – the main intercessor of foreign settlers in southern Russia (portrait painted in the studio of G. Dawe, 1840).

Политика Российской Империи по предоставлению привилегий болгарским колонистам в Бессарабии в первой половине XIX в.

Резюме

В статье излагается, как болгары, борясь за свои права, с помощью своего попечителя Ивана Никитича Инзова получили желанный статус колонистов. 29 декабря 1819 г. царское правительство даровало этим переселенцам права и привилегии, уравнивая их с немецкими колонистами. В Бессарабии задунайские переселенцы получили 555 608 десятин земли. То, что болгары пользовались особым статусом и к ним не могли применяться местные законы, объясняется, в первую очередь, тем, что они переселились в Буджак, привлеченные гарантиями русского командования; например, Михаил Кутузов еще в 1811 г. обещал им права и привилегии в случае переезда в Бессарабию. Во-вторых, они не могли быть подчинены крупным молдавским земельным собственникам, так как в первой половине XIX в. здесь уже была установлена

царская администрация, не признававшая старые законы Молдавского княжества. И, в-третьих, болгарские беженцы пришли в Бессарабию в поисках свободы, а не для того, чтобы попасть в зависимость.

Список иллюстраций:

1. Семья болгарского колониста из Бессарабии. 19 век.
2. Иван Никитич Инзов – главный попечитель иностранных колонистов на юге России (портрет выполнен в мастерской художника Д. Доу, 1840 г.).

1.12.2011

Ivan Duminica, Universitatea „Sf. Chiril și Metodiu”, str. Teodosii Tărnovki 2, BG-5003, Veliko-Tărnovo, Bulgaria